

PAGS VERSIO 4.38

Käsikirjan ja lomakkeen tuotteistaminen

Sanna Lius

Opinnäytetyö
Marraskuu 2010

Toimintaterapia
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) LIUS, Sanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 10.11.2010
	Sivumäärä 17	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus PAGS-käsikirja on luottamuk- sellinen	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)raportin osalta
Työn nimi PAGS VERSIO 4.38 – käsikirjan ja lomakkeen tuotteistaminen		
Koulutusohjelma Toimintaterapia		
Työn ohjaaja(t) LAUTAMO, Tiina		
Toimeksiantaja(t) Lautamo, Tiina		
Tiivistelmä Tämä opinnäytetyö on kaksiosainen. Ensimmäinen osa käsittää PAGS-arviointimenetelmään koostetun käsikirjan käsikirjoituksen. PAGS VERSIO 4.38 – käsikirjoituksessa kuvataan lapsen leikkiä ja siihen vaikuttavia tekijöitä, avataan PAGS:issa käytettävää teoriataustaa, kuvataan PAGS:ista tehdyt tutkimukset sekä opastetaan arviointiin ja pisteytykseen. Käsikirjan käsikirjoitus sisältää arviointilomakkeen. Toinen osa on raportti, jossa kuvataan käsikirjahankkeen kulku. Raporttiosio kuvaa, miten käsikirjoituksen koostaminen tuotteeksi englanninkielisestä tutkimusmateriaalista ja artikkeleista tapahtui. Lisäksi raportissa pohditaan hyvän tuotteen ja hyvän arviointimenetelmän kriteerejä. PAGS:ista ei ollut olemassa käsikirjaa. Jotta PAGS:ia voidaan tulevaisuudessa käyttää tuotteena, siinä tulee olla käsikirja, josta käyttäjä voi saada tietoa PAGS:in käytöstä, sen teorioista ja pisteytyksestä. Tulevaisuudessa PAGS:in kehittämiskohteita ovat sen työstäminen julkaistavaksi käsikirjaksi sekä sen työstäminen internet-versioksi.		
Avainsanat (asiasanat) tuotteistaminen, arviointimenetelmä, leikki, sosiaaliset taidot, tutkimus		
Muut tiedot Raporttiosio on julkinen. Käsikirjoitus PAGS VERSIO 4.38 on luottamuksellinen, koska siitä tulee myytävä tuote ja se menee sellaisenaan toimeksiantajan käyttöön.		

Author(s) LIUS, Sanna	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 10112010
	Pages 17	Language Finnish
	Confidential The PAGS version 4.38 (manual and assessment form) is confidential	Permission for web publication The report can be published
Title THE PAGS VERSION 4.38 – productization of a manuscript and assessment form		
Degree Programme Occupational Therapy		
Tutor(s) LAUTAMO, Tiina		
Assigned by Lautamo, Tiina		
Abstract This bachelor's thesis consists of two parts. The first part is a manuscript of a manual and a scoring sheet for the PAGS assessment method. The manuscript for the PAGS VERSION 4.38 includes a manual which describes the assessment of children's play in a natural social context, the theoretical foundation of PAGS, general information about play, information about studies on PAGS and guidelines for assessment and scoring. The manual includes an assessment form. The second part is a report which describes the process of productization. The report describes how the manuscript was compiled into a product from research material and articles published in English. In addition, the report discusses the criteria of a good product and a good assessment tool. Previously the PAGS method has not had a manual. In order to make a product of PAGS, a manual is needed so that the user can obtain information on the use of the method, on the related theories and scoring. In the future, PAGS needs further development so as to create a version of the manual that can be published as well as an internet-version.		
Keywords productization, assessment tool, play, social skills, research		
Miscellaneous The report is public. The manuscript for the manual PAGS 4.38 is confidential because it is a product and it was compiled for the assigner's use.		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO JA TAVOITE	2
2 HANKKEEN TAUSTA JA TIETOPERUSTA	2
3 LEIKKITOIMINNAN ARVIOINTI	3
3.1 Leikin merkitys lapsen kehitykselle	4
3.2 Sosiaalisten taitojen merkitys lapsen kehitykselle	4
3.4 PAGS:in taustateoria	5
4 HYVÄ ARVIOINTIMENETELMÄ	5
4.1 Pätevyys ja luotettavuus	6
4.2 PAGS:in tutkimukset	6
5 HANKKEEN TOTEUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ	8
6 TUOTTEISTAMISPROSESSI	9
6.1 Tuote ja tuotteistamisprosessi	10
6.2 Kehittämistarpeen tunnistaminen	11
6.3 Ideointi ratkaisujen löytämiseksi	11
6.4 Luonnosteluvaihe	11
6.5 Kehittelyvaihe	12
6.6 Viimeistelyvaihe	14
7 POHDINTA	14
LÄHTEET	16

1 JOHDANTO JA TAVOITE

Tämä opinnäytetyö on käsikirjoitus PAGES-arviointimenetelmästä kaupallista tuotetta varten. Play Assessment for Group Settings (PAGES) on arviointiväline lapsen leikin arviointiin luonnollisissa ryhmätilanteissa. PAGES on suomalainen arviointimenetelmä, jonka on luonut Tiina Lautamo (Ttl, toimintaterapeutti, toimintaterapian yliopettaja) ym. Hän on tehnyt PAGES:ista kehitystyötä vuosina 2005 – 2010. PAGES:in avulla arvioidaan 2-8-vuotiaiden lasten leikkiä ryhmätilanteissa ja se on tarkoitettu arviointityökaluksi lasten kanssa ammatikseen työskenteleville, kuten päiväkodin henkilökunnalle tai kuntoutushenkilöstölle.

Leikin arviointi on tärkeää, koska leikkiessään lapsi ilmaisee itseään ja kehittyy niin fyysisesti kuin psyykkisestikin. Mikäli lapsi ei leikissään ilmennä tiettyjä siihen kuuluvia elementtejä, voidaan ajatella, että nämä puutteet leikissä saattavat heijastaa mahdollisia kehityksellisiä pulmia. Tällöin tulisi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa pohtia, onko tukitoimiin tarvetta (Lautamo ym., 2010, 1, julkaisematon; Parham ja Fazio, 2008, 6-15). Tästä aiheesta lisää luvussa 3.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tehdä ohjeistukseksi PAGES:in käyttöön käyttäjäväläinen versio selkeine käsikirjoineen, lomakkeineen ja ohjeineen. Tämä raportti kuvaa tuotteen valmistusprosessia tutkimusjulkaisuista selkeäksi käsikirjan käsikirjoitukseksi ja lomakkeistoksi. Tässä raportissa kuvataan tuotteistamisprosessi ja pohditaan hyvän arviointimenetelmän ominaisuuksia. Itse tuote julkaistaan myöhemmin myytävänä kirjana, joten käsikirjan käsikirjoitus ja lomakkeisto ovat arvioitavan paperiversion liitteenä, ja sitä ei voi luottamuksellisuutensa vuoksi julkaista internetissä. Pyydän lukijaa lukemaan sekä käsikirjaa että tätä raporttia rinnakkain. Käsikirjasta löytyy selvennyksiä ja lisätietoja useisiin raportin kohtiin.

2 HANKKEEN TAUSTA JA TIETOPERUSTA

PAGES-arviointimenetelmän kehittäjä, terveystieteiden lisensiaatti ja toimintaterapian yliopettaja Tiina Lautamo tilasi PAGES:in käsikirjan käsikirjoituksen

tekemisen, arviointilomakkeen uudistamistyön ja tuotteistamisen opinnäytetyönä. Tartuin työhön erittäin motivoituneena – oli mielenkiintoista saada osallistua tällaiseen projektiin, jossa tulos on selkeä ja käytettävä. Tietoperustana työssäni toimeksiantajan on antama kattava materiaali. Olen käsikirjoituksen rakentamiseen rajannut materiaalin pääsääntöisesti toimeksiantajan antamaan materiaaliin, koska PAGS:issa käytetään tiettyjä viitekehyksiä ja teorioita. Nämä teoriat ja viitekehykset näkyvät arviointimenetelmässä, joten annetun materiaalin käyttö on perusteltua ja järkevää. Muita lähteitä olen käyttänyt toimeksiantajalta saatua materiaalia tukevana kirjallisuutena (ks. osa 1, erillinen PAGS Versio 4.38).

Toimeksiantajalta saatu lähdemateriaali koostui tutkimuksista ja tieteellisistä artikkeleista, joista osa on julkaistu ja osa on käsikirjoitusvaiheessa. Lisäksi lähdemateriaaliin kuului yksi kirja, jossa on toimeksiantajan kirjoittama teksti PAGS:ista. Olen myös hyödyntänyt opinnäytetyössäni toimintaterapeutin koulutuksessa saatua ja hankittua osaamista.

3 LEIKKITOIMINNAN ARVIOINTI

Lapsen leikkiä on tutkittu paljon ja siitä on kirjoitettu paljon. Hankaluus lapsen leikin tutkimusten jäsentelyssä on se, että leikkiä voidaan tarkastella monesta teoreettisesta lähtökohdasta: lajin kehitykseen kuuluvana biologisena ilmiönä, sosiokulttuurisena tapahtumana ja niin edelleen. Leikki on moniselitteinen, dynaaminen toiminta, jota ei voi laittaa vain yhteen kategoriaan (Parham ja Fazio, 2008, 6-15). Leikkiä on tärkeää arvioida siksi, että sitä havainnoiden saadaan arvokasta tietoa lapsen kehityksestä, toiminnallisuudesta ja sosiaalisuudesta sekä mahdollisista kehityksellisistä pulmista. Tämän perusteella voidaan pohtia mahdollisia tukitoimia edistämään lapsen kehitystä. Leikin arviointi tarvitsee tuekseen reliaabeleja ja valideja arviointivälineitä (Lautamo ym., 2010, 1, julkaisematon). Seuraavaksi käsittelen lyhyesti leikin ja sosiaalisten taitojen merkityksen lapsen kehitykselle. PAGS:in taustateoriaan sekä käsitykseen leikistä ja sosiaalisista taidoista löytyy tietoa PAGS:in käsikirjan käsikirjoituksesta (ks. osa 1, erillinen PAGS Versio 4.38).

3.1 Leikin merkitys lapsen kehitykselle

Toiminta on ihmiselle ominaista – hän osallistuu jokapäiväisen elämän toimintoihin, ja toiminnan ajatellaankin olevan ihmisen perustarve. Osallistumalla erilaisiin toimintoihin hän edistää terveyttään, hyvinvointiaan ja omaa identiteettiään. Leikki on lapsuuden pääasiallista toimintaa, joka on tärkeää lapsen hyvinvoinnin ja oman identiteetin kehittymisen kannalta. Leikin avulla lapsi hankkii ja harjoittelee erilaisia taitoja. Leikillä on psykologisesti ja sosio-kulttuurisesti suuri merkitys (Lautamo, 2008, 2; Kielhofner, 2008, 220-226). Ja mikä tärkeintä – leikkiminen voi olla luovaa, elämyksellistä ja nautinnollista!

Leikin avulla harjoitetaan niin fyysisiä kuin psyykkisiäkin ominaisuuksia: kestävyyttä, motoriikkaa, havaintomotoriikkaa, taitoja ja valmiuksia. Henkiset taidot ja valmiudet kehittyvät leikin avulla: lapsi oppii syy-seuraussuhteita, omaksuu käyttäytymismalleja, oppii sosiaalista osallistumista ja kommunikointia. Hän oppii hyödyntämään mielikuvitustaan, luovuuttaan ja iloaan (Parham ja Fazio, 2008, 6-15).

Lautamo ja Heikkilä kirjoittavat tutkimuksensa *Inter-rater-reliability of the Play Assessment for Group Settings* (2010, 2) alkusanoissa, että lapsen leikin tutkimisen ja arvioinnin tulisi olla lapsen kuntoutuksessa perustyökalu. Me aikuiset saatamme omassa aikuisten maailmassamme usein unohtaa, miten merkityksellistä ja riemukasta leikkiminen omassa lapsuudessamme olikaan. Jokaiselle lapselle – niin normaalisti kehittyneelle kuin kehityksellisiä pulmia omaavallekin – tulisi luoda optimaaliset mahdollisuudet psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen leikin kautta.

3.2 Sosiaalisten taitojen merkitys lapsen kehitykselle

Lapsi on sosiaalinen olento ja sosiaalinen oppiminen yhdessä toisten kanssa alkaa kehittyä toisesta ikävuodesta lähtien, varhaisesta kuvittelusta kehittyneempään mielikuvitusleikkiin (Stagnitti, 2009, 61-63). Sosiaalinen leikki vaatii yhteisymmärrystä ja saman leikkitodellisuuden jakamista (Lautamo, 2009, 116). Alkuvaiheen sosiaalinen leikki on päivittäisten askareiden matki-

mista: nukke peitellään nukkumaan. Tästä leikki kehittyy sääntöjen ja oman vuoron odottamisen kautta mielikuvitusleikkeihin, joissa leikkittodellisuutta eletään toisten leikkijöiden kanssa, ollaan vaikkapa supermiehiä avaruudessa (Stagnitti, 2009, 61; Lautamo, 2009, 116-117).

Lapsi oppii asteittain ymmärtämään omaa persoonaansa nimenomaan sosi-aalisissa tilanteissa osallistumalla ja toimimalla esimerkiksi yhteisissä leikeis-sä. Tällä tavoin hän rakentaa omaa identiteettiään (Lautamo, 2008, 2; Kielhofner, 2008, 220-226; Ferland, 1997, 14-20). Leikkimällä yhdessä toisten kanssa yhteisessä keksityssä leikkittodellisuudessa lapsi oppii ymmärtämään toisten reaktioita, toimintoja ja ideoita osana yhteistä leikkitarinaa. Hän oppii mukauttamaan omaa leikkitoimintaansa yhteiseen leikkiin sopivaksi ja keksimään uusia käännteitä, jotta leikki voi jatkua (Lautamo, 2008, 1-3).

3.3 PAGES:in taustateoria

Pyydän lukijaa syventymään PAGES:issa käytettyyn taustateoriaan lukemalla erillisestä PAGES Versio 4.38:sta siinä avatun teorian. PAGES-arviointimenetelmästä tehdään myytävä tuote, joten käsikirjoituksen sisältö on perusteltua pitää tässä kohdassa luottamuksellisena.

4 HYVÄ ARVIOINTIMENETELMÄ

Opinnäytetyötä tehdessäni minun tuli selvittää, millainen on hyvä arviointimenetelmä ja miten tieteellinen tutkimus tehdään voidakseni tehdä käsikirjoitusta tieteellisesti tutkitusta arviointimenetelmästä. Lisäksi halusin selvittää itselleni, mitä vaiheita tutkimuksen tekemisessä on, miten tulokset analysoidaan ja miten tutkimustietoa voidaan arviointimenetelmän kohdalla hyödyntää. Tällä tavalla ymmärsin enemmän tutkimuksista ja minun oli selkeämpää tehdä käsikirjoitusta.

4.1 Pätevyys ja luotettavuus

Tieteellisen tiedon käsite on seuraavanlainen: tieteellinen tieto korjaa itse itsensä, uusi tieto rakentuu vanhalle perustalle, tiedon hankintamenetelmät ovat yleisesti tunnettuja ja tieteellisen tuloksen tulee olla toistettavissa (Metsämuuronen, 2006, 24-27). Tieteellisessä tutkimuksessa tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä: tutkijat toimivat tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen mukaisesti, käyttävät tieteellisen tutkimuksen vaatimusten mukaisia menetelmiä tiedonhankinnassa, tutkimus toteutetaan eettisesti ja eivilpillisesti sekä toisten tutkijoiden aiemmin tekemä työ huomioidaan asianmukaisesti (<http://fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>, viitattu 3.10.2010).

Hyvä arviointimenetelmä on riittävän luotettava eli validi sekä pätevä eli reli-aabeli (Metsämuuronen, 2006, 57-59, 66-68). Arviointimenetelmän validiteetti tarkoittaa sitä, että sillä voidaan tutkia sitä, mitä on tarkoituskin tutkia tarpeeksi kattavasti ja tehokkaasti. Validi tutkimus on yleistettävissä, käsitteet ovat ymmärrettävissä oikein ja mittari on oikein muodostettu (Metsämuuronen, 2006, 66-68; <http://fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>, viitattu 3.10.2010). Reliaabeli arviointimenetelmä puolestaan on sellainen, joka voidaan toistaa ja eri arviointikerroilla saadaan melko samanlaisia tuloksia arvioijasta riippumatta (Metsämuuronen, 2006, 67-68).

4.2 PAGES:in tutkimukset

PAGES:ia koskevia tutkimuksia on tähän mennessä tehty neljä kappaletta. Näissä tutkimuksissa on testattu osoittimien pätevyyttä, arviointivälineen validiteettia, PAGES:in validiteettia kielellisen erityisvaikeuden omaavien lasten leikin arvioinnissa ja arvioijien välistä reliabiliteettia. Kaikki tutkimukset on hyväksytetty Keski-Suomen keskussairaalan eettisellä toimikunnalla, koska tutkimuksissa on tutkittu lapsia. Lasten huoltajilta on pyydetty luvat lapsen osallistumisesta tutkimuksiin sekä heitä on informoitu riittävästi siitä, minkälaisesta tutkimuksesta on kyse. Kaikki tunnistettavuustiedot on poistettu, eikä lapsia tai heidän päivähoitopaikkojaan voi tunnistaa tutkimusmateriaaleista.

Tutkimus 1, Play assessment for group settings: A pilot study to construct an assessment tool (Lautamo ym., 2005), oli pilottitutkimus, jossa testattiin arviointivälineen osoittimien pätevyyttä. Tutkimusjoukossa oli 93 lasta, joista 70 oli normaalisti kehittyneitä ja 23:lla oli jokin kehitysviivästymä tai diagnoosi. Ikäkeskiarvo normaalisti kehittyneiden lasten kohdalla oli 4,7 vuotta ja muiden 5,6 vuotta. Tässä vaiheessa PAGES:issa oli 51 osoitinta. Tutkimus osoitti, että kaikki osoittimet eivät olleet päteviä. Tutkimuksen tuloksena päätettiin poistaa epäpätevät osoittimet ja jatkaa PAGES:in tutkimista tulevaisuudessa.

Tutkimus 2, Play as an occupation: assessing children's play performance in social context (Lautamo T., 2008), tutki arviointivälineen validiteettia. Tutkimusjoukko käsitti 168 lasta, joista normaalisti kehittyneitä oli 85 ja kielellisen erityisvaikeuden omaavia 83. Ikäkeskiarvo normaalisti kehittyneiden kohdalla oli 4,8 vuotta ja kielellisen erityisvaikeuden omaavien 6,0 vuotta. Tutkimuksen tulos oli se, että PAGES on validi arviointimenetelmä tutkimuskäyttöön. Osoittimet ovat oikein rakennetut leikkitoiminnan arviointiin.

Tutkimus 3, Validity of the Play assessment for group settings: A comparison between children with specific language impairment (SLI) and typically developing peers (Lautamo ym., vielä julkaisematon), tarkastelee PAGES:in validiteettia kun verrataan leikin eroavaisuuksia normaalisti kehittyneiden ja kielellisen erityisvaikeuden omaavien lasten kohdalla. Tutkimukseen osallistui 156 lasta, joista normaalisti kehittyneitä oli 78 ja kielellisen erityisvaikeuden omaavia 78. Ikäjakauma oli 3-6,5 vuotta. Tutkimus osoitti, että kielellisen erityisvaikeuden omaavien lasten tulokset olivat heikompia normaalisti kehittyneisiin ikätovereihinsa verrattuna leikkitoiminnoissa, joissa vaadittiin kielellisiä taitoja. Heille oli haastavampaa osallistua yhteisiin leikkeihin, joissa kuvaillaan leikin tapahtumia, jaetaan leikki-ideoita, vaaditaan sääntöjen oppimista tai ymmärtämistä, siirtyään leikin vaiheesta toiseen joustavasti sekä neuvotellaan leikin säännöistä toisten leikkijöiden kanssa. Kaksi osoitinta olivat kielellisen erityisvaikeuden omaaville vähemmän haastavia kuin normaalisti kehittyneille ikätoverilleen: ympäristön tutkiminen ja toimintaan osallistuminen uusissa ympäristöissä. Tutkimuksen perusteella kielellisen erityisvaikeuden omaavat lapset ovat kiinnostuneempia ympäristönsä tutkimisesta kuin normaalisti kehittyneet ikätoverinsa.

Tutkimus 4, Inter-rater reliability of the play assessment for group settings (Lautamo T. ja Heikkilä M., julkaistaan marraskuussa 2010), tarkastelee arvioijien välistä reliabiliteettia. Tutkimukseen osallistui 12 arvioijaa, joista jokaisella oli varhaiskasvatuksen, toimintaterapeutin tai fysioterapeutin koulutus sekä aiempaa kokemusta havainnoinnista ja lapsen leikin tukemisesta. Arvioijat arvioivat 78:aa lasta, joista normaalisti kehittyneitä oli 36 ja oppimisvaikeuden omaavia 42. Lasten ikäkeskiarvo oli 5,3 vuotta. Tutkimus osoitti, että PAGES on reliabele arviointimenetelmä.

5 HANKKEEN TOTEUTUS KÄYTÄNNÖSSÄ

Hanke alkoi keväällä 2010. Sain toimeksiantajalta PAGES-arviointimenetelmään liittyvää kirjallisuutta ja tutkimuksia sekä viimeisimmän arviointilomakkeen version 3.38. Keskustelimme siitä, miten hänen mielestään hankkeen tulee edetä, mikä on PAGES:in käyttäjäkohderyhmä ja keitä PAGES:in avulla voidaan arvioida. Etuna työskentelyssä minulla oli se, että olin syksyllä 2009 toimeksiantajan pitämällä kurssilla lapsen leikistä. Luentomateriaalit ja –muistiinpanot olivat tallessa ja niiden pohjalta tiesin, miten toimeksiantaja opettaa lapsen leikkiin liittyviä teorioita opiskelijoille ja mitkä ovat hänen mielestään tärkeimmät leikkiin vaikuttavat osatekijät. Tämä helpotti kiteyttämään PAGES:in tärkeimmät arvioitavat osa-alueet runsaasta materiaalmäärästä.

Suurin osa toimeksiantajan antamasta materiaalista on julkaistu englanniksi. Suomennostyöhön käytin runsaasti aikaa, jotta valmiiseen tekstiin ei jää virheitä ja jotta kieliasu on sujuva. Vaikeutena suomennosvaiheessa oli se, että kaikille termeille ei ole suomenkielistä vastinetta. Esimerkiksi PAGES:in teoriassa käytetty termi spirit ei tarkoita tässä yhteydessä henkeä tai henkisyyttä, vaan ihmisen syvintä olemusta. Päädyin suomentamaan sen minuudeksi, jota avasin käsikirjoitukseen siten, että lukija ymmärtää sen merkityksen tässä yhteydessä.

Käsikirjoitusta työstäessäni tapasin toimeksiantajaa ja keskustelimme käsikirjan rungosta, suomennoksista, arviointilomakkeesta ja tehtyjen ratkaisujen toimivuudesta. Prosessiin perehdytään seuraavassa luvussa.

6 TUOTTEISTAMISPROSESSI

Tämän opinnäytetyöni tuloksena syntyy tuote. Tässä luvussa tarkastellaan tuotteen syntyprosessia; mitä hyvä tuote sisältää, minkälainen sen on oltava sekä miten käyttäjäystävällisyys huomioidaan? Tuotteistamisen tarkoituksena on saada tuotteesta sellainen, että sitä on miellyttävä käyttää ja tuotteen täytyy vastata asiakaskunnan tarpeisiin (Louko, 2009, 4). Tuotteen miellyttävyyteen liittyy selkeys, helppokäyttöisyys sekä tiedon selkeä ja ymmärrettävä esittäminen.

Tämäntyyppistä tuotteistamisprosessia käsittelevää kirjallisuutta oli niukasti tarjolla. Suurin osa tuotteistamista käsittelevästä kirjallisuudesta keskittyy yritysten valmiiden materiaalien tuotteistamiseen, organisaation palvelujen tuotteistamiseen, tietotekniikkaan tai markkinointiin. Vaikeutena kirjallisuuden löytämisessä oli se, että teen käsikirjoituksen tulevaisuudessa tuotteistettavaan arviointimenetelmään, jonka toimeksiantaja tulee julkaisemaan kirjassaan, enkä ole selvillä sen myynti- tai markkinointisuunnitelmas- ta. Myös itse käsikirjaa tullaan tulevaisuudessa käsikirjoitukseni pohjalta muokkaamaan. Löytämäni Jämsän ja Mannisen kirja Osaamisen tuotteista- minen sosiaali- ja terveysalalla (2000) oli tämän opinnäytetyön kannalta käy- tettävin, loogisin ja selkein, joten olen käyttänyt sitä lähteenä tuotteistamis- prosessin kuvauksessa.

Toimintaterapeutin koulutuksessa olen tutustunut useisiin arviointimenetel- miin käsikirjoineen. Käsikirjoitusta tehdessäni pyrin pitämään mielessä, mitä olen koulutuksen aikana käsikirjoista oppinut, minkälaista niitä on ollut lukea ja ovatko ne olleet minun kokemukseni mukaan selkeitä ja käyttäjäystävälli- siä.

6.1 Tuote ja tuotteistamisprosessi

Tuote voi sosiaali- ja terveysalalla on materiaallinen tuote, palvelutuote tai yhdistelmä molemmista edellä mainituista. Kohderyhmä on huomioitava tarkoin ja määritettävä tuotteen lopullinen käyttäjä. (Jämsä ja Manninen, 2000, 13-21). PAGES Versio 4.38:sta tulee materiaallinen tuote, jonka toimeksiantaja julkaisee myöhemmin kirjassaan. Opinnäytetyöni kohderyhmänä on lasten kanssa ammatikseen työskentelevät, kuten päiväkodin henkilökunta, fysioterapeutit ja toimintaterapeutit.

Uuden tuotteen kehittäminen vanhentuneen tuotteen pohjalta etenee seuraavasti: uudistamista kaipaava tuote käy läpi tuotteistamisprosessin, jonka tuloksena on uusittu tuote, joka vastaa olemassa oleviin tarpeisiin. Tuotteistamisprosessi on viisivaiheinen: 1. kehittämistarpeen tunnistaminen, 2. ideointi ratkaisujen löytämiseksi, 3. tuotteen luonnostelu, 4. tuotteen kehittäminen ja 5. tuotteen viimeistely (Jämsä ja Manninen, 2000, 13-21).

PAGES:in tapauksessa kyse ei ole vanhentuneesta tuotteesta, vaan siitä, että siihen oli kehitettävä käsikirjan käsikirjoitus ja muokattava arviointilomaketta.

Parhaimmillaan tuotteistaminen on palvelujen kehittämisprosessi, josta hyötyvät palvelujen käyttäjät, palveluntarjoajat ja palvelujen rahoittajat. Tuotteistaminen jäsentää toimintaa ja antaa sille raamit. Kun esimerkiksi palvelu tai arviointimenetelmä tuotteistetaan, viestitään samalla asiakkaalle, että heidän tarpeensa huomioidaan ja niihin suhtaudutaan vakavasti. Onnistunut tuotteistaminen lisää luotettavuutta ja uskottavuutta sekä luo hyvää imagoa – myös silloin, kun tuotteen avulla arvioidaan mahdollisen kehityksellisen pulman omaavan lapsen leikkiä. Tuotteistaminen antaa mahdollisuuden parempaan laatuun ja etenkin laadun varmistamiseen (<http://karhukunnat.fi/pdf/teemaverkosto/julkaisu.pdf>, viitattu 6.11.2010).

6.2 Kehittämistarpeen tunnistaminen

Opinnäytetyöni tapauksessa kehittämistarpeen tunnistamisen on suurelta osin tehnyt toimeksiantaja. Hän antoi suuntaviivat sille, mitä hän työltä haluaa: käsikirjan, ohjeet pisteytykseen ja arviointilomakkeen. PAGES:ista oli olemassa suomenkielinen arviointilomake (Versio 3.38), mutta käsikirjaa arviointimenetelmällä ei ollut. Toimeksiantajalta saamani materiaali oli suurimmaksi osaksi englanninkielistä, joten tutkimustiedon ja artikkelien suomentaminen ja koostaminen käsikirjan käsikirjoitukseksi oli varsinainen kehittämistehtävä.

6.3 Ideointi ratkaisujen löytämiseksi

Ideointivaihe oli mielenkiintoinen. Suunnittelin toimeksiantajan kanssa alustavaa käsikirjan runkoa ja keskustelimme siitä, mitä hänen mielestään käsikirjan tulisi sisältää ja mitä itse haluaisin käsikirjaan laittaa. Keskusteluisamme pohdimme sitä, miten teorian tulee avata, miten pisteytystä voisi ohjeistaa ja mitä muutoksia arviointilomakkeen ulkoasuun voisi tehdä.

Ideointivaiheessa tärkeää oli pitää mielessä PAGES:in käyttäjäkohderyhmä: lasten kanssa ammatikseen työskentelevät. Se selkeytti ideointia, sillä niin käsikirjoituksen kuin arviointilomakkeenkin tulee olla käyttäjäystävälliset moniammatilliselle kohderyhmälle. Keskustelimme toimeksiantajan kanssa siitä, että suomennokset on tehtävä siten, että toimintaterapeuttien ammattisanastoa ei juurikaan käytetä tai mikäli sitä käytetään, on käsitteet avattava ymmärrettävästi.

6.4 Luonnosteluvaihe

Luonnosteluvaiheessa suurin työ oli materiaalin suomentamisessa. Lisäksi materiaalin koostamiseen liittyvät seikat olivat luonnosteluvaiheen tehtäviä: mitä teorioita käsikirjoitukseen otetaan, millä tavoin ne esitetään, miten käsitteet avataan. Pohdin käsikirjan sisältöä ja sen loogista kulkua. Pohdiskelin jo hieman käsikirjoituksen ja arviointilomakkeen ulkoasua.

Jotta käsikirjoituksessa huomioidaan moniammatillinen käyttäjäkohderyhmä, halusin sisällyttää siihen yleistä tietoa lapsen leikistä ja ryhmätaidoista. Mielestäni on tärkeää johdatella lukija PAGS:in käyttöön vastaamalla siihen, miksi leikki on tärkeää ja miksi ryhmätaidot ovat tärkeitä – eli miksi leikkiä tulee tutkia, tukea ja arvioida (ks. osa 1, erillinen PAGS Versio 4.38).

6.5 Kehittelyvaihe

Jämsä ja Manninen esittävät, että painotuotteet ovat hyvinvointipalvelualalla tavallisimpia informaation välittämisen muotoja. Heidän mukaansa on kiinnitettävä huomiota tekstin tyyliin, joka kertoo itsessään ammattikunnan kulttuurista, arvoista ja ihmiskäsityksestä. Lisäksi painoasu täytyy harkita; kuinka käyttää tekstinkäsittelyohjelmia, kuvioita ja värejä hyödyksi tuotteen tekemisessä (Jämsä ja Manninen, 2000, 56-57).

Kehittelyvaiheessa tein käsikirjan sisällön järjestyksen ja keskustelin toimeksiantajan kanssa tekemistäni suomennoksista ja käsikirjan sisällöstä. Pohdin käsikirjan ulkoasua ja päädyin toimeksiantajan kanssa siihen, että selkeyden ja lukijaystävällisyyden vuoksi käsikirjan ulkoasu on hyvä pitää pelkistettynä. Lomakkeen halusin tehdä värillisenä, sillä se erottaa itse arviointilomakkeen muusta aineistosta. Valitsin lomakkeen väriksi vihreän, sillä vihreä on toimintaterapian kansainvälinen väri. Vihreä väri symboloi elinvoimaa ja hedelmällisyyttä sekä viestii puhtaudesta. Se on rauhoittava väri, joka ihmiset tuntemaan itsensä turvassa oleviksi ja hoidetuiksi (<http://coloria.net>, viitattu 3.10.2010)

Päädyin käsikirjan sisällön organisoimisessa siihen, että sen on hyvä edetä loogisesti yleisestä tiedosta spesifimpään. Käsikirja kulkee siis yleisestä leikkiä ja ryhmätaitoja käsittelevästä tiedosta vaiheittain PAGS:in teoriataustaan ja käsitteisiin, osoittimiin, pisteytykseen ja arviointilomakkeeseen. Myös aloittamalla yleisestä tiedosta lukija johdatellaan kohti leikin ja PAGS:in maailmaa mukavasti. Toimeksiantaja kirjoittaa käsikirjoitukseen myöhemmin liitettävän osion PAGS:in tutkimuksista.

Osoittimien sisältöön en voinut puuttua, sillä ne on testattu moneen kertaan ja niiden merkitys ei saa muuttua, jotta arviointimenetelmä on luotettava ja pätevä. Selkeytin joitain sanamuotoja muutamasta osoittimesta ja hyväksyin jokaisen muutoksen toimeksiantajalla.

Koska leikki on dynaamista ja siten tulkittavissa eri tavoin, tulkinnasta riippuen osa PAGS:in osoittimista on päällekkäisiä tai ymmärrettävissä eri tavoin. Käyttäjätasoisuuden ja pätevän arvioinnin vuoksi päädyimme toimeksiantajan kanssa avaamaan kaikki 38 osoitinta. Jokainen osoitin asetettiin tiettyä taitoa tai toimintaa kuvaavan kategorian alle. Jako alakategorioihin kertoo lukijalle, mitä kykyä tai osa-aluetta kyseisellä osoittimella ensisijaisesti arvioidaan. Jako tehtiin Liisa Mattilan pro gradu – tutkielmassaan (Leikin arviointivälineet PAGS, ToP ja TOES tarkasteltuna käsitteellisesti ICF-CY-luokituksen kautta, 2009, 22-23) tekemän ICF-linkityksen sekä toimeksiantajan kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Kun jako alakategorioihin oli tehty, avasin vielä jokaisen osoittimen sisällön esimerkillä käsikirjoitukseen. Tämän ajattelin helpottavan osoittimen sisällön ymmärtämistä ja vähentävän mahdollisista tulkintavirheistä johtuvia epätarkkoja arviointeja. Osoittimien alakategorioita on yhdeksän: pätevyys, ympäristön tutkiminen, toiminnan suunnittelu ja organisointi, toimintaan sitoutuminen, oman toiminnan kontrolli, symbolinen leikki, kuvitteellinen leikki, sosiaalinen vuorovaikutus ja kommunikaatiotaidot (ks. osa 1, erillinen PAGS Versio 4.38).

Toimeksiantajan pyynnöstä tein käsikirjoitukseen osion osoittimien haastavuudesta tutkimustulosten perusteella. Merkitsin taulukkoon osoittimet haastavasta helppoon siten, että jokainen osoitin merkittiin nuolikuvioon, jonka yläosaan tuli haastavin osoitin, ja siitä alaspäin osoittimien kuvaama toiminta ”helpottuu”. Nuolikuvion alapäässä oli ”helpoin” osoitin. Seuraavalle sivulle kirjoitin luettelon osoittimista. Tämä taulukon avulla arvioija voi katsoa, miten tutkimuksiin osallistuneet lapset ovat keskimäärin pärjänneet osoittimien kuvaamissa toiminnoissa, mikä on ollut keskimääräisesti haastavin osio, mikä keskiverto ja mikä helpoin (ks. osa 1, erillinen PAGS Versio 4.38).

6.6 Viimeistelyvaihe

Tuotteen kehittelyn kaikissa eri vaiheissa tarvitaan ulkopuolista palautetta ja arviointia (Jämsä ja Manninen, 2000, 80-81). Olin tiiviisti yhteydessä toimeksiantajaan, jolta sain palautetta ja vinkkejä. Viimeistelyvaiheessa PAGES lähti testikäyttöön. Toimintaterapeuttiopiskelijat keräävät aineistoa PAGES:in arviointien välistä reliabiliteettia mittaavaa tutkimusta varten. Pidin toimeksiantajan kanssa heille koulutuksen PAGES:in käytöstä ja he saivat koekäyttää PAGES Versio 4.38:sta arviointilomakkeen ja osoittimien jaottelun alakategorioihin. Koulutuksen yhteydessä ja aineiston keruun jälkeen opiskelijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa tuli ilmi, että heidän kokemuksensa arviointilomakkeesta ja osoittimien jaottelusta alakategorioihin oli myönteinen. He kertoivat jaottelun olleen apuna arviointia tehdessä.

Viimeistelyvaiheessa kävin läpi käsikirjoituksen sana sanalta ja pohdin, onko tuote tarpeeksi selkeä ja käyttäjäystävällinen. Käsikirjan looginen eteneminen, käytettyjen termien ymmärrettävyys ja suomenkielisen kieliasun tarkistaminen olivat viimeistelyvaiheen tärkeimmät tehtävät.

Käsikirjan sisältö on seuraava: alkusanat, leikin ja ryhmätaitojen merkitys, PAGES:in teoriatausta ja käsitteet, arviointilomakkeen jaottelu alakategorioihin, miten PAGES:ia käytetään, PAGES:in pisteytys, tutkimusosio, lähdekirjallisuutta sekä liitteinä arviointilomake ja osoittimien haastavuuskaavio (ks. osa 1, erillinen PAGES Versio 4.38).

7 POHDINTA

PAGES on mielestäni käyttökelpoinen arviointimenetelmä pätevyytensä ja luotettavuutensa lisäksi erityisesti kahden seikan vuoksi: se on suunnattu moniammatilliselle käyttäjäryhmälle ja sen käyttäminen ei vaadi erillistä koulutusta. Moniammatillisuus antaa PAGES:ille lisäarvoa ja lisää sen käytettävyyttä: PAGES:in avulla esimerkiksi kuntoutuksen piirissä voi kuka tahansa ammattilainen arvioida lapsen leikkiä ja siten PAGES on hyvä työkalu myös esimerkiksi moniammatillisiin kuntoutuksen kehittämishankkeisiin. PAGES:in käsikirjan käsikirjoituksesta löytyvät kaikki ne teoriat ja käsitteet, jotka ovat

tärkeitä PAGES:ia käytettäessä, ja arvioijan tarvitsee vain lukea käsikirja ajatuksella voidakseen tehdä arvioinnin.

Tulevaisuudessa PAGES:ia tulisi kehittää ensinnäkin valmiiksi käsikirjaksi. Valmiiseen käsikirjaan tulisi suunnitella kannet ja se, miten PAGES painetaan – kierrelehtiö, perinteinen vihko vai jokin muu. Lisäksi PAGES:in markkinointi tulisi suunnitella huolella. Toinen jatkokehittelyn aihe olisi luoda siitä internetissä tai tietokoneella käytettävä versio. Se lisäisi käyttäjäystävällisyyttä, koska tänä päivänä tietokoneella työskennellään paljon. Olisin kiinnostunut tulevaisuudessa lukemaan laajennetuista PAGES:in tutkimuksista. Nyt tutkimuksia on tehty kielellisen erityisvaikeuden omaavien lasten parissa, joten tulevaisuudessa tutkimuksia lapsen leikistä ryhmätilanteessa voisi tehdä vaikkapa lievästi cp-vammaisten tai lievästi kehitysvammaisten lasten kanssa. Minua kiinnostaa se, millä tavalla vamma tai sairaus rajoittaa sosiaalisiin tilanteisiin osallistumista, vai rajoittaako se, ja miten nämä lapset osallistuvat vapaaseen yhteiseen leikkiin.

Käsikirjan käsikirjoitus, arviointilomakkeen ulkoasu sekä pisteytysohje vastaavat tavoitettani. Mielestäni käsikirjoitus on selkeä ja lukijaystävällinen, arviointilomakkeen ulkoasu on selkeä ja pisteytysohjeet ovat toimivat. Käsikirjoituksen työstämisen vaikein osuus oli pitää se riittävän yksinkertaisena – lapsen leikistä on valtavasti kirjoja ja vain tiukka aiheen rajaus auttoi pitämään langat käsissä. Raporttiosuudessa on kuvattu kattavasti ne vaiheet, jotka käsikirjoituksen kirjoittaminen sisälsi. Lähdemateriaalin niukkuus hankaloitti työskentelyäni, sillä useammasta lähteestä saatu tieto on aina luotettavampaa. Silti tuotteistamista kuvaileva osuus on mielestäni selkeä ja etenee loogisesti: siinä ovat ne seikat, jotka olivat tuotteistamisprosessin pääpiirteet ja sinänsä riittävästi kuvaa prosessia.

LÄHTEET

Coloria.net, <http://coloria.net>, copyright Päivi Hintsanen, viitattu 3.10.2010

Ferland, F.: PLAY, Children with Physical Disabilities and Occupational Therapy: The Ludic Model, University of Ottawa Press, 1997, s. 14-20, 61-73

Jämsä, K. ja Manninen, E.: Osaamisen tuoteistaminen sosiaali- ja terveysalalla, Tammi, Helsinki, 2000, s. 13-21, 28-30, 56-57, 80-81

Kielhofner, G.: Model of Human Occupation, Theory and Application, Lippincott Williams & Wilkins, 2008, s. 220-226

KvaliMOTV, <http://fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>, viitattu 3.10.2010

Lautamo, T.: luentomateriaalit lapsen ja nuoren toiminnan tukeminen – kurssilla, 3.9.2009

Lautamo, T.: Assessing play in a social setting, kirjassa Play as therapy, Assessment and therapeutic interventions, toim. Stagnitti ja Cooper, Jessica Kingsley Publishers, 2009, 115-129

Lautamo, T.: Play as an occupation: Assessing children's play performance in social context, liseniaattitutkimus, Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden laitos, 2008

Lautamo, T. ja Heikkilä, M.: Inter-rater reliability of the Play Assessment for Group Settings, Scandinavian Journal of Occupational Therapy, julkaistaan 11/2010, doi:10.3109/11038120903480048

Lautamo, T., Kottorp, A., ja Salminen, A-L.: Play assessment for group settings: A pilot study to construct an assessment tool, Scandinavian Journal of Occupational Therapy, 12/2005, s. 136-144

Lautamo, T., Laakso, M-L., Aro, T., Ahonen, T. ja Törmäkangas, K.: Validity of the Play Assessment for Group Settings (PAGS): A comparison between children with specific language impairment (SLI) and typically developing peers, julkaisematon (submitted in Australian Journal of Occupational Therapy), 2010

Lehtoranta H. ja Päätaalo M. (toim.): Aluekeskusohjelman teemaverkostojulkaisu, 2006, 22-23, <http://karhukunnat.fi/pdf/teemaverkostojulkaisu.pdf>, viitattu 6.11.2010)

Louko L.: Kotihoidon palvelujen tuotteistaminen peruspalvelukeskus Oivassa, opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosiaalipedagoginen aikuistyö, 2006, 4, [http:// urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200905203027](http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200905203027), viitattu 7.11.2010

Mattila Liisa: Leikin arviointivälineet PAGES, ToP ja TOES tarkasteltuna käsitteellisesti ICF-CY-luokituksen kautta, pro gradu-tutkielma, Jyväskylän yliopisto, liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta, terveystieteiden laitos, toimintaterapia, 2009, 22-23

Metsämuuronen, J.: Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 2006, 3. laitos, 2. korjattu painos, s. 24-27, 57-59, 66-68

Parham, L. D. ja Fazio, L. S.: Play in Occupational Therapy for Children, Mosby Elsevier, 2008, s. 6-15

Stagnitti, K. ja Cooper, R. (toim): Play as Therapy, Assessment and Therapeutic Interventions, Jessica Kingsley Publishers, 2009, s. 45-50, 59-63, 115-127